

Pernai iš Lietuvos emigravo 54,3 tūkst. Lietuvos gyventojų. Kas užims laisvą vietą? O gal grįš mūsiškiai, prasigyvenę, išsimokslinę ar šiaip Tėvynės išsiilgę? Bet gal Lietuva pasmerkta imigrantų okupacijai?

Panacėja imigrantai ar ne - apie tai ir susirinkome pakalbėti ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojų stalo diskusijoje, kurioje dalyvauja socialinės apsaugos ir darbo viceministras Audrius BITINAS, Mykolo Romerio universiteto Darbo teisės ir socialinės apsaugos katedros vedėjas Justinas USONIS, Lietuvos Respublikos Seimo narys Mečislovas ZASČIURINSKAS ir Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUSKAS. Pokalbį veda žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Šio pokalbio temą paskatino viešojoje erdvėje pasirodęs Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo viceministro A.Bitino teiginys, kad imigrantai galėtų būti ta panacėja, kuri Lietuvoje padėtų išspręsti kylančias socialines problemas.

A.BITINAS: Tas teiginys buvo vienas iš galimų sprendimo variantų, nes šiandien mes diskutuojame apie socialinės apsaugos sistemos reformas, apie pensijų reformas.

Ir iš tikrųjų ne tik Lietuva, bet ir visa Europa ieško būdų, kaip išspręsti problemą dėl žiojinčios socialinių išlaidų skylės. Matome, kad kai kurios Vakarų Europos šalys yra pasirinkusios būdą vis mažėjančią darbo jėgą kompensuoti atvykėliais iš kitų kraštų - tai ypač ryšku Ispanijoje, Prancūzijoje. Sakykime, Prancūzija galbūt rinkosi iš Maroko, Alžyro, Tuniso, kitos šalys - iš kitų kraštų.

Ir socialinės apsaugos teorijoje tai yra vienas iš variantų, nes pagrindinis uždavinys, neskaiciuojant viso šios sistemos balanso, - kad mokamos įmokos būtų adekvačios išmokoms. Darbo jėgos mažėja, atitinkamai pensininkų skaičius didėja, jie gyvena ilgiau.

Valstybės ieško būdų, ką daryti, kaip tai kompensuoti. Vienas iš būdų - pensinio amžiaus ilginimas. Šį būdą renkasi beveik visos valstybės. Kitų būdų yra daug: didinti įmokas, mokesčius, kvieisti specialistus iš kitų kraštų. Imigracija taip pat yra vienas iš variantų. Tačiau mūsų ministerija nesirenka tokio būdo, mes turime Seimo patvirtintas gaires, turime priemonių planą ir tikrai nėra numatyta strategija masiškai vežti užsieniečius ir taip kompensuoti trūkumą. Tiesiog teoriškai galima diskutuoti apie tai kaip vieną iš variantų, kurį renkasi kai kurios valstybės.

J.USONIS: Manau, kad kiekvienoje valstybėje yra skirtinga situacija. Vargu ar Lietuva galėtų lygintis su Didžiąja Britanija, Vokietija, Prancūzija, kur labai smarkiai išplėta gamyba ir galbūt dėl kokių nors priežasčių darbo jėgos trūksta. Lietuvoje šiek tiek prieštaringesnė situacija - čia trūksta aukštos kvalifikacijos žmonių, nes jie turbūt išvykę į Vakarus, kur didesni atlygi-

Imigrantai spręš problemas ar sukurs naujas?

nimai, ir vargu ar mes taip lengvai tai galime kompensuoti atvykėliais.

Pasakyčiau pavyzdžių: yra tam tikrų sričių, kurių specialistų trūksta. Beje, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija patvirtino tokių profesijų sąrašą - tarp jų uosto darbuotojai, laivininkystės specialistai, kurių trūksta Lietuvai Klaipėdoje, taip pat egzotinių virtuvių virėjai, tolimųjų reisų vairuotojai. Tai yra tokia išimtis, galbūt todėl, kad Europos Sąjungos mastu patvirtinta speciali kompetencijos direktyva ir Lietuva per neapsižiūrėjimą nėra parengusi pakankamo kiekio tų specialistų, tad tenka jų įsivežti iš Baltarusijos, Ukrainos.

Bet čia tokie trupiniai, sakyčiau, ir vargu ar galime pavadinti tai politika. Tai tiesiog gaisro gesinimas. O imigracija didelėse valstybėse ne tik duoda ekonominės naudos, bet ir sukelia tam tikrą socialinį disbalansą. Panacėja vadinti to negalima.

G.JAKAVONIS: Ar ne lengviau pakoreguoti švietimo sistemą ir patiemis rengti specialistus, kurių dabar trūksta? Ar verta sukurti problemas įsivežant svetimtaučius? Juolab kai sakote, kad tai gaisro gesinimas. Niekas iki šio laiko nepaneigė mūsų prezidentės pasakytų žodžių, kad Lietuvai užtenka 60 proc. lietuvių ir kad 40 proc. bus ne mūsų valstybės piliečiai. Ir šios tendencijos, mano akimis, ne gaisrui gesinti. Ar jūs tokių dalykų nepastebite?

J.USONIS: Pastebiu, tad sakau, kad tai gaisro gesinimas bloga prasme. Strategija turėtų būti, bet labai sudėtinga. Kadaisė trūko statybininkų, pradėjo juos rengti. Atėjo nenumatyta krizė. O dabar pilna statybininkų, į kuriuos buvo investuoti pinigai, jie neranda darbo. Žmonės ėmė paskolas, tikėdami stabilėniu rytojumi. Bet stabilumą labai sunku sukurti.

Pavyzdžiui, Danija, ilgą laiką taikydama išmokas bedarbiams, arba nedarbingumo išmokas, rėmėsi

tokiu modeliu, kad laikinai nedarbingas žmogus gaudavo atlyginimą, o buvo didžiuliai mokesčiai.

Dabartinė situacija rodo, kad Vokietija, kuri labai griežtai reguliavo darbo teisę, laikosi gerai. O Danija, taikydama tokią sistemą, bliūkšta, nes pradėjo trūkti pinigų. Ir kita problema, kurią mokslininkai kelia, - ši kompensavimo sistema mažina susidomėjimą, neskatina dirbti pačių žmonių. Tai čia apie vidines problemas. Tikrai nema-

► Mūsų tikslas, kad patys žmonės dirbtų, kad dirbtų ilgiau. Tikslas, kuris eina iš Europos

Audrius BITINAS
Socialinės apsaugos ir darbo viceministras

nau, kad savo trūkumus turėtume kompensuoti imigrantais.

A.BITINAS: Iš tikrųjų galima pritari. Mes negalime koncentruotis į vieną problemą - įsivežti, užgesinti, todėl Vyriausybė yra patvirtinusi ilgalaikį priemonių planą, ir ten yra numatyta daugybė priemonių, kaip subalansuoti visą socialinės apsaugos sistemą. O socialinės apsaugos sistema labai glaudžiai susijusi ir su darbo rinka. Mes turime skatinti žmones kuo ilgiau dirbti, pensinį amžių padaryti lankstų, kad žmonės ge-

► Tikrai nemanau, kad savo trūkumus turėtume kompensuoti imigrantais

Justinas USONIS
Mykolo Romerio universiteto Darbo teisės ir socialinės apsaugos katedros vedėjas

neruotų ir sau didesnes pensijas, ir valstybei neštų tam tikrą indėlį. Tai tų priemonių yra tikrai labai daug ir jos yra kompleksinės.

Imigracija tikrai yra vienas iš bū-

dų. Manau, Lietuvai tai daugiau teorinis dalykas nei praktinis.

G.JAKAVONIS: Pasvarstykime apie tuos atvažiavusius imigrantus. Tarkim, jie čia dirbs, bet pinigų, įsivaizduoju, vis dėlto siųs į savo valstybes.

M.ZASČIURINSKAS: Aš galvoju šiek tiek kitaip. Jeigu dabar pradėsime nagrinėti pensininkų klausimą, tai galime ta linkme ir šnekėti. Galima pašnekėti, kad „Sodros“ koncepcija nuėjo ne į tą pusę. Kodėl? Mat

Kolegos minėjo pagrindinius mūsų ekonomikos parametrus. Gamyba Lietuvoje buvo, o dabar mes jau nesame gamintojai. Mes esame paslaugų tiekėjai. Štai, sako, BVP šiais metais pagerėjo. Mūsų indėlio absoliučiai jokio nėra, nes mes dirbame Vakarams. Ten ekonomika yra geresnė, mes daugiau išvežėme, BVP padidėjo.

Bet aš pastebiu, - ir tikriausiai visi čia pastebi, - kad daugelio mūsų politikų, dabar esančių valdžioje, galvoje sukasi tikriausiai viena vienintelė mintis, kaip elgtis, kad mus pagirtų Vakarai, kaip jiems įtikti.

Atsinešiau du dokumentus. Tai Nacionalinio saugumo strategija, mano akimis žiūrint, pagrindinis dokumentas. Ten visai nėra Lietuvos, tos pačios migracijos, demografinės problemos. Užregistravau pasiūlymus ir pan., bet jie buvo tiesiog ignoruojami.

Paskutinė mano mintis šia tema, žiniasklaidoje, ypač viešojoje erdvėje, kažkaip neįprasta. Pažiūrėkime, kas yra Europos Sąjunga. Ją sudaro buvusios arba dabartinės kolonijinės valstybės. Šimtmečiais jos yra tokios ir dabar dar turi kolonijas. Ir jos mus moko demokratijos. Ir būti tokiems naiviems, tikėti, kad tos valstybės, tos imperijos, tos kolonijinės valstybės darys ką nors gero Lietuvai, yra daugiau nei naivu.

R.PAULAUSKAS: Ar teoriškai apskritai galima išspręsti šią problemą?

M.ZASČIURINSKAS: Aš pasisakau kategoriškai prieš politiką, kuri skatintų atvykti žmones čia iš kitų šalių ir dirbti. Kad to nebūtų, reikia turėti prognozavimą, čia rengti kvalifikuotus žmones. Su tuo susijusi vadinamoji aukštojo mokslo reforma, kuri veda į niekur.

Taigi, trumpai tariant, valdančiųjų politikų moralė manęs šiandien netenkina. Jų požiūris, kad turi atvažiuoti kiti žmonės gelbėti valstybę, yra klaidingas.

R.PAULAUSKAS: Pirmiausia pabandykime atsakyti sau į klausimą, ar galima nors teoriškai pensi-

mūsų valstybės nepriklausomumas, suverenitetas ir t.t. Šiandien vykdoma politika, kurios pasekmė yra migracija, veda, mano akimis žiūrint, prie valstybės išnykimo.

Eltos nuotr.

ba gauna kitokias pajamas ir tai iškreipia statistiką. Manau, kad valstybė turi tą teisinį tikrumą įsivesti. Tuomet galės tiksliai vertinti, kiek yra tų bedarbių, ką su jais daryti.

Kitas dalykas yra dėl nesuprantamos mokesčių sistemos susidaręs šešėlis. Galimas daiktas, kad iš tikro tos imigracijos, matomos aplinkui, yra kol kas tik kalbos. Realių migracijos plūpsnių, nors krizė yra dveji treji metai, tikrai nėra. Problemos, susijusios su darbo rinka, sakyčiau, šiek tiek padidintos.

Mes daug kalbame apie tai, bet mūsų nedarbas toks kaip daugumos Vakarų šalių. Tai, aišku, negerai, bet to tragedija vadinti turbūt negalima. Apskritai, kuo lanksčiau ir greičiau valstybė reaguos į tuos pokyčius, priimdama atitinkamus sprendimus, tuo mažiau, matyt, neigiamos įtakos turės socialiniai procesai.

G.JAKAVONIS: Ar imigracijos ir kitų problemų atžvilgiu nesijaučia Europos Sąjungos diktatas? O galbūt dėl visko kaltas mūsų valdančiųjų šunuodegiavimas prieš tą Europą. Ir ne veltui šiuo laikotarpiu, kai kalbame apie problemas, atsiranda tautos noras gintis. Kodėl? Statistika aiškiai rodo - Europos valstybėse vis dažniau Parlamento rinkimus laimi tautinės jėgos. Vadinasi, kyla tam tikras noras priešintis procesams, kurie svetimi tai valstybei. Mes čia nesame kokia sala, atskirta nuo tų procesų.

M.ZASČIURINSKAS: Prieš Lietuvą irgi buvo didžiulė akcija. Seimas priėmė normalų, gerą įsta-

nės gyvena. Ten yra absoliutus skurdas. Dėl mūsų vykdomos politikos.

Pažiūrėkime, kiek žmonių išvyko. Tarkim, buvo paminėta, kad mums trūksta aukštos kvalifikacijos specialistų. Tai kokių kvalifikacijų Lietuvos piliečiai negali įgyti? Atominė energetika lyg ir įvaldyta. O į kitus dalykus orientuokime aukštąjį mokslą ir t.t. Į šį reikalą žiūriu kaip į kompleksinę problemą. Tai yra sisteminis klausimas ir svarbu nustatyti priežastį, kodėl taip vyksta.

R.PAULAUSKAS: Štai kolega sakė, kad jis šiandien Lietuvoje daug imigrantų nemato. Tai labai gerai, nes problemą galima spręsti, kai jos dar nėra. Jos galima nesukurti. Kai mes jau matysime, jau bus vėlu spręsti. Kaip jau vėlu spręsti Anglijoje ir Olandijoje. Bet Lietuvoje yra daug žmonių, kurie apie imigracijos reikalus mano visai kitaip. Ir todėl aš jau ne pirmą kartą prie šio stalo keliu klausimą: kas yra Lietuva kaip valstybė? Ar tai yra lietuvių ir kitų čia nuo seno gyvenančių tautų namai, ar tik teritorija, kur šiandien gyvena vieni, rytoj gyvens kiti? Nuo atsakymo į šį klausimą toliau priklauso fundamentalūs sprendimai valstybiniu lygiu. Ir prie šio stalo buvo žmonių, kurie į šį klausimą atsakė, kad visų norinčių čia gyventi. Visų. Taigi problema yra. Ir artimiausiu metu ji iškilis visu svarbumu. Toliau - mes šiandien turime 80 proc. lietuvių ir 20 proc. daugiausiai lenkų ir rusų. Bet jie yra autochtonai, nuo seno čia gyvenantys žmonės. Ir tai tarp mūsų kyla problemų.

Kai pradėdame šnekėti apie galimybę atvykti imigrantams į šią susiklosčiusią bendriją, aš keliu klausimą tiems, kurie tam pritaria ir klausia, kas čia tokio. Tuomet aš jų klausiu, ar 5 proc. atvykėlių priimtina. Gal ir priimtina. O ar priimtina 10, 20, 30 proc.? O ne, ties 40 proc. kažkur jie jau sustoja. Vadinasi, riba yra. Vadinasi, ir problemos yra. Kiekvienas galite iškelti sau tą klausimą.

Ir mes kalbame ne apie požiūrį į atskirą imigrantą, o apie masinius probleminius reiškinius. Mes kalbame apie reiškinius, kurie iš esmės keičia mūsų bendruomenės gyvenimą. Kaip pakeitė daug kur Vakarų Europoje. Iš čia atsirado Anderso Beringo Breiviko (Anders Behring Breivik) problema. Juk jis yra tam tikrų problemų, kurios egzistuoja Vakarų Europoje, pasekmė. Mes dar galime situaciją suvaldyti, jei to norėsime.

Kitas klausimas, kad Lietuvoje yra daug žmonių, kurie šito nenori. Ir matau Lietuvoje daug žmonių, kuriems neužtenka jau esančių problemų. Jie nori, kad jų būtų dar daugiau.

M.ZASČIURINSKAS: Noriu papildyti. Atliktų tyrimų duomenimis, absoliuti dauguma lietuvių pasisako prieš imigrantus.

G.JAKAVONIS: Klausimas Justinui Usoniui. Sakykite, pradėdamas savo studentams paskaitą ir iškeldamas teorinį klausimą apie imigraciją, pasakytumėte, kad mūsų valstybės atžvilgiu šis dalykas nesvarstomas. Ar gali šitaip būti?

J.USONIS: Kalbėdami apie imigraciją turime omeny turbūt trečiųjų šalių piliečius. Europos Sąjungos šalių piliečiai mūsų jau nevadina imigrantais. Bet, kaip sakė kolega, bet koks kitatautis neturėtų taip lengvai judėti Europos Sąjungoje. Tuomet klausimas, tai kam mes stojome į Europos Sąjungą, kam priėmėme norminius aktus, rengėme referendumą ir t.t.? Tad šaukštai jau šiek tiek po pietų.

G.JAKAVONIS: Atsiprašau, kad pertraukiu - ar tikite, kad po 5-10 metų dar egzistuos Europos Sąjunga?

J.USONIS: Nežinau, esu „susas“ teisininkas. Dabar matau norminius aktus. Aš irgi nepritariu imigracijai kaip priemonei. Reikia stengtis, kad taip neatsitiktų, jog Lietuvoje neliktų žmonių, kurie patys kūrė ją ir gali puoselėti toliau. Tik sakau, kad negalime taip kaip Tarybų Sąjunga, kaip kinai uždaryti sienų. Tai nėra tinkama priemonė.

M.ZASČIURINSKAS: Bet mums priešintis ar pritarti?

J.USONIS: Priešintis beviltiška. Kol neišstosime iš tos sąjungos, priešinimasis baigsis teisme. O kitas klausimas, kurį mes čia gvildiname, - kaip mums orientuoti savo darbo rinką, kaip vykdyti socialinę politiką, kad būtų kaip Skandinavijoje, kur nėra tiek daug imigrantų, kaip buvusiose didžiojoje pagrindinėse valstybėse.

R.PAULAUSKAS: Kai kalbame apie valstybės ir tautos interesus, turėkime omeny, kad Lietuvoje gyvenantys žmonės juos supranta labai skirtingai. Nėra objektyviai egzistuojančių interesų, jie kyla iš žmogaus pasaulėžiūros. O ta pasaulėžiūra būna labai skirtinga.

Pirma, yra daug tokių, kuriems viskas ir visada yra vienodai. Antra, yra tokių, kurie savo „aš“ visada iškelia virš „mes“, net nesuprasdami, kad dažnai be „mes“ nebūs to jų „aš“.

Šimtmečiais tarp Lietuvoje gyvenančių žmonių yra ryški takoskyra: vieni nori gyventi čia ir dabar, kiti šimtmečiais mato saulę kitur ryškiau šviečiančią. Tą saulę jie mums vežė iš Romos - tai buvo krikštas. Vežė iš Lenkijos - Liublino unija. Vežė iš Maskvos 1940 metais. Dabar saulę veža iš Briuselio.

Ir kai Briuselio konstruktas pradėjo kiek klibėti, tuoj pat Lietuvoje atsirado Europos federalistų sąjunga, kuri pasiruošusi ant to Europos aukuro paaukoti viską, kas dar Lietuvoje liko.

Kas būdinga šiems saulės nešėjams? Jie kuria įvairiausias fantazijas, manydami, kad užtenka jų noro ir tos fantazijos bus gyvos.

Kokių tik fantazijų prikūrta! Žiūrėkite, šiandien gajus įsitikinimas, kad galima amžinai gyventi skolon, imant iš oro pagamintus pinigus. Manoma, kad galima turėti bendrą valiutą neturint bendro biudžeto.

Bet atkreipkite dėmesį, kad daugelis šių fantazijų pasaulyje yra primesta daugumai be tos daugumos sutikimo. Dėl tam tikros rinkimų sistemos šiandien daugelyje Europos valstybių valdžią turi partijos, už kurias balsuoja ne dauguma. Štai mūsų Vyriausybėje yra ministrų, atstovaujančių partijoms, kurias remia 1,7 proc. žmonių. Vadinasi, tos partijos visuomenėje neturi jokios paramos, bet jos turi svarbiuose postuose ministrus, ir jie sprendžia už visą mūsų visuomenę, mūsų neatsiklausdami. Nors jie sako esą dideli demokratai.

Kaipgi mus iškišo į tą pačią Europos Sąjungą? Ar tai buvo labai demokratinis procesas? Visa tai vyko kuriant specialius įstatymus, masinant alaus buteliukais ir milteliais.

M.ZASČIURINSKAS: Tikslas pateisino priemones.

Parengė Živilė KVARACIJEJENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.zalgiris.org

ninkų problemą ar „Sodros“ problema išspręsti imigrantais. Kad šis sprendimas būtų, turime kalbėti apie masinį reiškinį, o ne apie atskirus žmones, aukštos kvalifikacijos specialistus, kurių gali trūkti kokioje srityse. Toliau - tai turi būti nukreipta į paprastus darbus, nes mums reikia paprastus darbus dirbančių žmonių, o ne specialistų.

Iš kur tokių žmonių galėtų atvykti čia? Pasižiūrėkime aplink. Ukraina, Baltarusija, Rusija, Latvija, Bulgarija, Lenkija. Iš ten pas mus nevyks, nes ten algos arba panašios, arba didesnės. Ar gali, sakykime, atvykti buvę Tarybų Sąjungos gyventojai tadžikai, uzbekai, kirgizai? Jie vyksta dirbti, bet vyksta į Rusiją. Iki Lietuvos jie ne atvažiuos. Rusijoje jiems šiandien yra geriau. Kas dar gali atvykti? Arabai, afrikiečiai, kurie vyksta į Europos Sąjungą.

Bet pasižiūrėkime, kas tai per publika, kodėl jie važiuoja į Europos Sąjungą. Jie važiuoja gi ne dirbti, o pašalpų gauti. Vadinasi, pas mus pašalpų sistema šiandien yra menka. Čia jiems yra neįprastas klimatas. Jie net negalės iš čia labai daug pinigų namo parsivežti, nes algos mažos. Tai ko jie turi čia važiuoti? Aš net nematau teorinės galimybės.

Antra vertus, tarkime, jie atvažiuos ir dirbs už tą minimalią algą. Nes kitaip kam jie mums reikalingi už didelę algą. Tai ir lietuvių atsiras už tą didelę algą dirbti. Bet tam atvykėliui iš šiltų kraštų reikės butą nuomotis, tai jis, galima sakyti, negalės pragyventi. Kita vertus, jie atims ir tuos smulkius darbus iš mūsų žmonių.

Žinau, kad Lietuvoje, kaip ir Vakarų Europoje, yra daug žmonių, kurie nenori dirbti paprastų darbų. Ir čia noriu pasakyti tokį dalyką: visuomenė, kurioje yra žmonių, kurie nenori ar jiems neapsimoka dirbti paprastų darbų, ateities neturi. Nes tuomet tą sociumo dalį užima atvykėliai, ir anksčiau ar vėliau jie sukuria milžiniškas problemas.

G.JAKAVONIS: Pats esu mažesnių įvykių Prancūzijoje, kai liepsnojo automobiliai, kai vyko policijos susirėmimai su atvykėliais iš islamo šalių. Ar matydami, kad Europoje daug stipresnės šalys nesugeba spręsti tų problemų, galime tikėti, kad sugebėsim jas išspręsti patys?

A.BITINAS: Pasakysiu, kad nebūtų interpretacijų: socialinės apsaugos srityje nėra numatyta skatinti

imigraciją. Nei pensijų reformos gairėse, nei kur kitur nėra tokio punkto. Mūsų tikslas, kad patys žmonės dirbtų, kad dirbtų ilgiau. Tikslas, kuris eina iš Europos Sąjungos.

Masinės imigracijos skatinimas nėra Lietuvos kelias. Kai kurie aukštos kvalifikacijos žmonės išvyksta. Jei jų reikia, nustatyta tvarka, kiek jų pagal poreikį galima pasikviesti. Manau, ir pati Europa, reformuodama socialinės apsaugos sistemas, bandė spręsti problemas

► Požiūris, kad turi atvažiuoti kiti žmonės gelbėti valstybę, yra klaidingas

Mečislovas ZASČIURINSKAS
LR Seimo narys

kviesdama žmones iš kitų šalių.

Dabar orientuojamasi šiek tiek į kitą strategiją. Einama link to, kad žmonės galėtų ilgiau dirbti, kad sistema būtų kuo lankstesnė. Ir išeitis tikrai nėra masinis imigrantų viliojimas už didelį ar mažą atlyginimą. Išeitis yra sutvarkyti mūsų pačių darbo rinką, kad žmonės galėtų dirbti ir tikėtis didesnio atlyginimo. Toks ir yra tikslas.

G.JAKAVONIS: Niekas čia nesiginčytų, kad į tas problemas reikia žiūrėti kaip į visumą, nes vienos problemos sprendimas kuria kitas. Ir vis dėlto esama Briuselio siekių išdalyti imigrantus šalims, kurios jų tiek neturi ir nustatyti kvotas. Raš-

► Kalbame ne apie požiūrį į atskirą imigrantą, o apie masinius probleminius reiškinius

Rolandas PAULAUSKAS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

tiškai šiandien jų nematome, bet iš šono visi procesai labai aiškiai pastebimi.

J.USONIS: Norėčiau pasakyti vieną esminį dalyką, kuris susijęs su mūsų šios dienos tema. Ar tikrai Lietuvoje yra toks didelis nedarbas, kokį mums rodo statistika? Neatmeskime tokio dalyko, kad kai kurie žmonės dirba, galima sakyti, nelegaliai, nedeklaravę savo veiklos, ar

tymą dėl vaikų apsaugos nuo neigiamos informacijos viešojoje erdvėje. Kas po to kilo! Galiausiai Seimas valdančiųjų balsais buvo priverstas pakeisti savo nuomonę.

Noriu atkreipti dėmesį į tokius dalykus. Pirmą, suprantu globalizacijos procesus. Jie neišvengiami. Bet nesuprantu, kad mes patys stringalviais turime skatinti tuos procesus. Į tuos veiksmus, apie kuriuos kalbame ir apie kuriuos nekalbame, galime žiūrėti kaip į atsitiktinius.

Bet žvelgdamas į visą mozaiką, visą paveikslą matau, kad čia yra sisteminiai veiksmai, nukreipti prieš mūsų valstybę.

Čia kolegos kalbėjo apie pensijas, kad didės atlyginimai. Aš kalbu apie santykinį dydį. Jei paimtume pana-

grinėti projekciją į 2060 metus, yra dvi kreivės. Tai tos kreivės pagal makroekonomikos rodiklius rodo, kad mūsų dabartinė būseną labai prasta. Vadinkime ją skurdo būseną. Pavyzdžiui, Graikijoje 1600 eurų pensija, Lietuvoje - 210 litų pensija. Tai mes ir liksime tokie patys skurdžiai.

Kolegos, nuvažiuokime į Lietuvą. Vilnius - ne Lietuva. Nuvažiuokime į rajonus, pamatykime, kaip ten žmo-

1918-1920 m. Laisvės kovų dalyviai, šauliai Jurgis ir Antanas Kiaunės

1918 m. vasario 16 d. Lietuva paskelbė Nepriklausomybės Atkūrimo Aktą. Dar tebevyko Pirmasis pasaulinis karas, ir jauna valstybė susidūrė su įvairiais išorės pavojais. Nepriklausomybę teko apginti ginklu.

Elena MARKUCKYTĖ
Donatas PILKAUSKAS

Iš gausių to meto lietuvių šeimų Tėvynės ginti išėdavo net po kelis brolius. Pasižymėję Nepriklausomybės kovose, vėlesniais metais šie žmonės aktyviai dalyvavo patriotinių organizacijų veikloje, o prirėkus vėl stodavo ginti Tėvynės. Vienas puikiausių pavyzdžių - brolių Kiaunių šeima iš Panevėžio krašto. Broliai Antanas ir Jurgis Kiaunės gimė gausioje Onos ir Stasio Kiaunių šeimoje. Joje augo penki broliai Jurgis, Antanas, Juozas, Vladas ir Ipolitas, seserys Agota ir Eugenija. Broliai Jurgis ir Antanas Kiaunės pasižymėjo 1918-1920 m. Nepriklausomybės kovose. Vėlesniais metais visi Kiaunių šeimos broliai dalyvavo Lietuvos šaulių sąjungos veikloje.

Jurgis Kiaunė gimė 1896 m. lapkričio 13 d. Kėdainių apskrityje, Surviliškio valsčiuje, Bučionių kaime. Mokslus pradėjo gimtajame kaime slaptoje J.Klimo mokykloje - ten pramoko skaityti ir rašyti. Vėliau mokėsi Krekenavos rusiškoje pradžios mokykloje, iš jos persikėlė į Panevėžio keturklasę progimnaziją, ją baigė 1915 m. Per Pirmąjį pasaulinį karą šeima neteko tėvo, tad Jurgiui Kiaunei teko rūpintis ūkiu. Karo audra išsklaidė Kiaunių šeimą, ir Jurgis atsidūrė Vilniuje. Pirmojo pasaulinio karo metais dirbo mokytoju įvairiose Lietuvos vietovėse. 1919 m. sausio 8 d. stėjo savanoriu į Panevėžio srities apsaugos būrį. Sausio 13 d. žvalgyboje ties Koluپیų kaimu netoli Kėdainių buvo sunkiai sužeistas. Jurgis Kiaunė - pirmasis sužeistas Lietuvos kariuomenės savanoris. 1919 m. kovo 10 d. Jurgis Kiaunė įstojo į Karo mokyklą, birželio mėn. paskirtas į Karo mokyklos raitelių skyrių. To paties mėnesio 27 d. paaukštintas į puskarininkius. 1919 m. liepos 6 d. baigė Karo mokyklą ir gavo pirmą karininko „karužos“ laipsnį. Tarnavo Pirmajame husarų pulke,

► Krekenavos šauliai Lietuvos Respublikos prezidento Antano Smetonos sutiktuvėse. Antros eilės viduryje sėdi Krekenavos šaulių būrio vadas Antanas Kiaunė. 1928 m. birželio 20 d.

► Šaulių sąjungos nariai bei rėmėjai broliai Kiaunės. Iš kairės Jurgis, Antanas, Juozas ir Vladas. Fotografuota 1936 m. Kaune

1919 m. rugsėjį-1920 m. sausį dalyvavo mūšiuose su Raudonąja armija. 1920 m. birželį-1921 m. liepą dalyvavo kariniuose susirėmimuose su lenkais. Mokėjo lenkų, rusų ir vokiečių kalbas. 1925 m. paleistas į atsargą.

1923 m. balandžio 23 d. įvyko pirmasis Lietuvos laisvės kovų invalidų suvažiavimas. Jam pirmininkavo Jurgis Kiaunė. Suvažiavimo metu buvo įkurta Lietuvos karo in-

validų Vyčių brolija, išrinkta valdyba, jos vicepirmininku tapo Jurgis Kiaunė. 1926 m. jis dalyvavo steigiant Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungą, tais pačiais metais išrinktas į šios sąjungos valdybą (buvo valdybos vicepirmininku). 1922-1924 m. mokėsi Kauno suaugusiųjų gimnazijoje, vėliau baigė teisės mokslus Lietuvos universiteto Teisės fakultete, dirbo specialiuoju referentu Švietimo ministe-

rijoje. Jam buvo pavesta steigti specialiąsias mokyklas. Įsteigė pirmąją keramikos mokyklą ir aukštesniąją prekybos mokyklą - pastarojoje kurį laiką direktoriavo. Jurgis Kiaunė aktyviai dalyvavo visuomeniniame gyvenime, apdovanotas Vytauto Didžiojo ir Gedimino ordinais, Latvijos nepriklausomybės medaliu, Savanorio ir Nepriklausomybės dešimtmečio medaliais. Jam taip pat suteiktas Rygos miesto garbės piliečio vardas. Pirmosios sovietų okupacijos metais iš valstybės tarnybos atleistas, nacių okupacijos metais dirbo teisme. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, pasitraukė iš Lietuvos. Kurį laiką gyveno Vokietijoje, studijavo teisę Miuncheno universitete, dalyvavo steigiant Lietuvių gimnaziją, administravo vairuotojų kursus, Hanau pabėgėlių stovykloje įsteigė kooperatyvą. 1946 m. liepos mėn. dalyvavo suvažiavime, kuriame nutarta atgaivinti Lietuvos laisvės kovų invalidų draugiją, ją pavadinant Lietuvių tremtinių karo invalidų sąjunga. Šios sąjungos vicepirmininku išrinktas Jurgis Kiaunė. Nuo 1949 m. gyveno JAV, Niujorko Bruklino ra-

jone, aktyviai reišėsi Amerikos lietuvių bendruomeniniame gyvenime, 1950 m. Filadelfijoje dalyvavo atgaivinant Lietuvos laisvės kovų invalidų draugiją. Rašė straipsnius išėvių spaudoje, buvo aktyvus „Kario“ žurnalo bendradarbis, dalyvavo karių veteranų veikloje, buvo šios draugijos Ramovės garbės narys. Mirė 1983 m. vasario 5 d.

Antanas Kiaunė gimė 1901 m. birželio 10 d. 1920 m. rugpjūčio 16 d. įstojo į Krekenavos šaulių būrį. 1920 lapkričio 5-ąją išvyko į Švenčionių kraštą kovoti su įsiveržusiais į Vilniaus kraštą lenkais. Lapkričio 18 d. pateko į lenkų nelaisvę. Iš jos pavyko pabėgti. Nepriklausomybės metais Antanas Kiaunė tapo Krekenavos 76-ojo šaulių būrio vadu. Panevėžio XII šaulių rinktinės vadas vyr. ltn. Petkevičius 1926 m. charakteristikoje rašė, kad Antanas Kiaunė yra ištikimas, sąžiningas šaulys, supratingas pilietis. 1926 m. vedė Stefaniją Peleckaitę. 1931 m. birželį už nuopelnus šaulių sąjungai Antanas Kiaunė apdovanotas šaulių žvaigžde.

1940 m. prasidėjusi sovietų okupacija skaudžiai palietė Kiaunių šeimą: motina Ona Kiaunienė ir Antano Kiaunės žmona su vaikais 1941 m. buvo ištremti į Sibirą. Prasidėjus SSRS ir nacistinės Vokietijos karui, 1941 m. birželį Antanas Kiaunė įsiliėjo į Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo siekusių birželio sukilimo dalyvių gretas. Buvo vienas aktyviausių birželio sukilimo dalyvių Krekenavos miestelyje, vadovavo atskirai sukilėlių grupei. 1941 m. birželio 23 d. žuvo Krekenavos miestelyje per susišaudymą su sovietų okupantais. Kartu žuvo ir sukilimo dalyvis Antanas Kulikauskas. Abu iškilmingai palaidoti Krekenavos kapinėse, jiems pastatyti paminklai.

Vertybė gali būti:

- ⊗ ŽMOGUS – AMŽININKAS
- ⊗ ŽMOGUS – ISTORINĖ ASMENYBĖ
- ⊗ ISTORINIS FAKTAS
- ⊗ REIŠKINYS, GARSINANTIS LIETUVĄ
- ⊗ DAIKTAS, OBJEKTAS

Surinkime, įvardykime ir išsaugokime tai, kas vertinga ir brangu! Siųskite savo istorijas, o mes pasistengsime, kad apie jas išgirstų visa LIETUVA.

www.respublikosvertys.lt

RESPUBLIKA ZONTA

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Stasio Žumbio nuotr.

Rodos, Umberto Ekas (Umberto Eco) yra pasakęs, kad žmogus, neskaitantis knygų, yra visą gyvenimą priverstas lindėti savame kailyje, turėdamas omeny, kad skaitantieji gali gyventi tūkstančius gyvenimų, siurbti patirtį, išmintį, išgyventi vertybes, kunkuliuoti tikromis emocijomis, nors tuo metu tikrovėje skurdi kasdienybė tepasiūlo darbų rutiną ir duonos kriaukšlę.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

Apie knygų skaitymo pranašumus, madas ir valstybės požiūrį į knygą kalbamės su lietuvių literatūros klasiku, poetu Algimantu BALTAKIU, sakančiu: jei nebūtume turėję Maironio, šiandien neturėtume Lietuvos.

- Daugeliui šiandienų Lietuvos gyventojų, manau, bus nelengva patikėti, jei pasakysite, kad prisimenate laikus, kai knygos Lietuvoje buvo leidžiamos dešimtūkstantiniais tiražais ir knygynų lentynose neužsiguldavo...

- Žvilgtelėkit į daiktinius įrodymus - antai šiais laikais leista mokykloms skirta mano poezijos knyga. Jos tiražas - tūkstantis egzempliorių. O dabar paimkime iš lentynos pirmą pasitaikiusią sovietini-

Knyga - kertinis akmuo, kurį atmetame

niais laikais leista mano knyga... Na, kad ir šią meilės lyrikos knygėlę „Mudviejų vakaras“. Penkiolika tūkstančių egzempliorių. Ir patikėkit, tai toli gražu ne didžiausias poezijos knygų tiražas.

Išties, dabartiniams skaitytojams, o ypač rašytojams, tokie skaičiai turbūt atrodo lyg iš fantastinių filmų, tačiau negana to - tie tiražai būdavo išperkami akimirksniu, išstvarstomi it karštos bandelės. Pats knygyno lentynoje tebuva matęs pirmąją savo poezijos knygą. Kitos buvo išparduotos taip greitai, kad nė pats nespėjau jų nusipirkti.

Pavyzdžiui, buvo tokia mano knyga „Dedikacijos“. Patekau į ne itin malonią situaciją - negalėjau knygos padovanoti net ir tiems žmonėms, kuriems knygoje dedikuoti eilėraščiai. Autoriui leidykla duodavo sutartinius dešimt egzempliorių, kurių tikrai neužtekdavo, o žmonėms,

nežinantiems situacijos, būdavo sunku patikėti, kaip jau čia autorius gali neturėti savo paties knygų...

Būdavo net ir tokių kuriozų - „Pergalės“ žurnale (dabar - „Metai“) spausdinome naują Jono Avyžiaus romaną apie sovietinę biurokratiją „Chameleono spalvos“. Žurnalo kaina - 50 kapeikų, tačiau tų numerių kioskuose niekaip nebuvo galima rasti nusipirkti. O štai turguje tie „Pergalės“ numeriai buvo parduvinėjami po 25 rublius.

Tačiau kiekviena lazda turi du galus. Nereikia manyti, kad tokie dideli knygų tiražai buvo dėl visuotinio literatūros alkio. Ne. Gal labiau dėl informacijos alkio. O dar tiksliau - dėl tiesos alkio. Juk nebuvo visavertės žurnalistikos - totalitarinis režimas. Literatūra - vienintelė, kuri galėjo pasakyti ką nors drąsesnio, tikresnio. Ką rašo

laikraščiai, ne kultūriniai, o didieji dienraščiai, buvo netgi nesmalsu. Todėl literatūra buvo domimasi visuotiniai. Dar reikia paminėti: buvo susiformavęs gražus solidarumas tarp rašytojų ir skaitytojų. Visi turėjome bendrą priešą - buką ir žiaurią okupantų valdžią, tad jautėmės bendra patylikais prieš ją konfrontuojančia jėga. Todėl, kai knygos pavidalu išeidavo koks naujas geresnis romanas, visa Lietuvos inteligentija paprastai tą romaną jau būdavo skaičiusi.

Kita vertus, nors anie knygų tiražai šiandien ir atrodo svaiginančiai, nereikia pamiršti, kad pačių knygų buvo išleidžiama nepalyginti mažiau. Jeigu per metus išleidžiamas vienas du lietuviški romanai - tai jau būdavo daug. O dabar, kas suskaičiuos?.. Be to, kalbėti šiandien reikia ne tik apie knygas - kiekvieno visokių žurnalų, spaudos leidinių, kiek virtualių informacinių, pramoginių ir kokių tik nori tinklalapių... Visas šis margas srautas dalį skaitytojų nuo knygų nusivilioja. Nuo anų laikų pasikeitė ne tik santvarka, bet ir visas pasaulis. Manau, kad tokių tiražų šiandien neišmintinga būtų ne tik tikėtis, bet ir norėti.

Tačiau, nepaisant pasikeitusios situacijos, šiandien leidžiamų knygų tiražai graudžiai per maži.

- Tiražus šiandien lemia pardavimai. Vadinasi, reikėtų mums kalbėtis ne apie tai, kodėl knygos mažais tiražais leidžiamos, o apie tai, kodėl žmonės jų nebeskaito?

- Pradėkim nuo to, kas yra didžiausi skaitytojai. Ogi jaunimas ir pensininkai. Nes vidutinio amžiaus žmonės paprasčiausiai neturi kada. O dabar pagalvokime apie knygų kainas. Pavyzdžiui, manoji dieno-raščių knyga iš pradžių kainavo 46 litus. Manau, studentui tai neįperkama. Pensininkui - juo labiau.

O sovietiniais laikais knygos buvo leidžiamos, nors jos buvo nuostolingos. Verslo požiūriu tai, žinoma, nonsensas, tačiau esu tvirtai įsitikinęs, kad šalies vadovybė turėtų kliautis ne verslo požiūriu, turi matyti valstybės reikalus filosofiniu lygmeniu. Taigi, knygų leidyba sovietiniais laikais buvo subsidijuojama - perkėjas mokėdavo tik simbolinę kainą už knygą, kitą jos kainos dalį padengdavo valstybė.

Be to, mūsų karta gyvendama turėjo daugiau laiko. Gyvenant tokiomis tempais, tikiu, kad žmogui nelieka nei laiko, nei jėgų skaityti...

- Na, žinoma, norėti, kad ir šiandien Lietuvos valstybė subsidijuotų knygų leidybą, turbūt daugiau nei kvaila...

- Kodėl kvaila? O kodėl tuomet knygų leidybą subsidijuoja skandinavų šalys? Todėl, kad tokiu būdu išleidžiamos tos knygos, kurios nėra paklausios, tačiau būtinos. Pavyzdžiui, poezija, mokslinė literatūra. Poezijai nereikia milžiniškų tiražų, tačiau jos gyvavimas valstybėje veikia ir kitas valstybės sritis, juk per literatūrą ugdoma žmogaus moralė, formuluojami dvasiniai jo siekiai, kuriamas santykis su kitu žmogumi, su Tėvyne, su Dievu. Įsivaizduojat, kaip skurdu ir slogu būtų valstybėje, kurioje apskritai negimsta poezija?..

► Žmogus, žiūrintis į traškančią ugnį, į saulę, besileidžiančią į jūrą, ir skaitantis knygą, - nesvarbu, ar jis vyras, ar moteris, ar senas, ar jaunas, - visada yra gražus

Prisiminkim knygnešių laiką. Lietuviška spauda uždrausta, už jos skaitymą galima nukentėti, knygos - kaip ir dabar - brangios... Atrodytų - visos sąlygos knygai iš paprasto žmogaus kasdienybės nurykti. Tačiau ji ne tik nenunyko - atsirado unikali šviesos kontrabandininko specialybė - knygnešystė, daraktorystė. Didžiuojusi, kad daraktorius buvo ir mano senelis. Neįsivaizduojama gėda būtų prarasti tą taip skaudžiai protėvių apmokėtą draugystę su knyga dabar, kai gyvename laisvoje šalyje ir patys renkames prioritetus. Juk, atvirai tariant, lietuviška knyga, lietuvių literatūra - viena patikimiausių tautos jungčių, patriotizmo židinių. Juk kuo nusakoma valstybė? Pirmiausia juk kalba ir teritorija. Argi turėtume šiandien nepriklausomą valstybę, jei nebūtų buvę „Aušros“, „Varpo“, Maironio, Vinco Kudirkos? Tikrai ne.

Manau, kad Maironį, Justino Marcinkevičiaus trilogiją skaičiuosieji ir emigruoti linkę mažiau, o ir išvažiuavę savy išsiveža daugiau lietuviybės nei neskaiciuosieji.

Be to, gyvendamas pastebėjau, kad žmogus, žiūrintis į traškančią ugnį, į saulę, besileidžiančią į jūrą, ir skaitantis knygą, - nesvarbu, ar jis vyras, ar moteris, ar senas, ar jaunas, - visada yra gražus.

- Sakėte, kad sovietiniais laikais rašytojai buvo susivieniję su skaitytojais prieš kvailą valdžią. O argi dabar negalėtų?

- Situacija su valdžia išties truputį panaši. Tačiau nebeliko tradicijos bendrauti per knygas, per literatūrą. Knyga, kaip jau minėjau, tik iš pažiūros šiandien lengvai pasiekiamą, o išties gera literatūra nepasiekiamą net bibliotekų, net mokyklų. Tad žmogus, negana to, kad pats nedovanotinai abejingas knygai, dar yra nuo jų tarsi ir atskiriamas.

Kultūros ministerija bibliotekomis neva labai rūpinasi, skiria joms lėšų. Išties - užėini į biblioteką kaip į rūmus - viskas kompiuterizuota, visur naujausios technologijos... Tik naujų knygų beveik nėra. Vadinasi, lėšos kam? Algų fondui, kompiuterizavimui, pastato išlaikymui - viskam, išskyrus knygų pirkimą. Štai todėl bibliotekos ima nebeatlikti bibliotekų funkcijos - ten jaunimas ateina naudotis kompiuteriais, žaisti, o į knygas nė akies neužmeta.

Vien ekonomika ir politika besirūpinanti valstybė pagaliau privalo suprasti, kad esama pamatinių vertybių, iš pažiūros nedarantių jokios įtakos valstybės gerovei, tačiau iš tiesų esminių, begalę tam tikroje teritorijoje vykstančių pasikirų procesų paverčiančių vientiso organizmo - valstybės būtimi.